

СТІЙКИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА ФАКТОРИ

ФІМЯР С. В., канд. екон. наук, доц., доц. кафедри економіки, фінансів, обліку, математичних та інформаційних дисциплін

Черкаська філія ПВНЗ Європейський університет, м. Черкаси, Україна

Під сталим розвитком регіону розуміється будь-яка прогресивна зміна, перш за все в економічній сфері. Це зміна може бути кількісним, тоді говорять про економічне зростання. Воно може бути якісним, і тоді говорять про структурні зміни змісту розвитку. Поруч із економічними характеристиками розглядають соціальні параметри розвитку. Більше того, соціальні характеристики є повноправними показниками в оцінці ступеня розвитку регіону.

Основною метою економічного розвитку регіонів є покращення якості життя населення. Цілями розвитку регіону є збільшення доходів, покращення освіти, харчування та охорони здоров'я, зменшення бідності, оздоровлення навколишнього середовища, рівність можливостей, розширення особистої свободи, збагачення культурного життя тощо.

Слід зазначити, що низка дослідників обґрунтовує, що реалізація сталого розвитку має здійснюватися у регіонах, оскільки вони характеризуються комплексністю, цілісністю, спеціалізацією та керованістю; є історично найбільш стійкими територіальними утвореннями, що сформували за період існування; мають найбільш оптимальну структуру для позиціонування на зовнішньоекономічному просторі; мають значний досвід поєднання практики стимулювання ринкових перетворень на територіях з політикою регулювання цих процесів [1; 2; 3; 4; 5].

Парадигма стійкого розвитку, що передбачає динамічний процес послідовних позитивних змін, що забезпечують збалансованість економічного, соціального та екологічного аспектів, має лежати в основі формування підходів до вирішення проблем територіальних утворень. Це особливо актуально сьогодні, коли відбувається перенесення центру тяжкості економічних реформ на рівень регіонів та посилення їхньої ролі у реалізації економічної політики держави.

Пріоритетним підходом у здійсненні реформ на рівні регіону має бути переконання, що слід відмовитися від ототожнення розвитку території з її господарським розвитком. Не можна рахувати регіон стійкого розвитку, якщо він розвивається лише за ознакою підвищення економічних показників. Стійкий розвиток має бути націлений на досягнення високої якості життя населення, за позитивної динаміки комплексу показників.

Зомчак Л. та Коваль Л. під стійкістю розвитку регіону вони розуміють життєздатність системи. При цьому життєздатність системи визначається як здатність до життя та розвитку, тобто територія, що має властивість стійкості, здатна до виживання та розвитку в конкретному оточенні [1, с. 211]. Стійкість регіонального розвитку визначає здатність регіону зберігати та розвивати

значення необхідних параметрів якості життя населення в межах порога безпеки або вище за нього при коливаннях зовнішніх та внутрішніх впливів (суспільно-політичного, соціально-економічного, техногенного, природно-кліматичного та іншого характеру), що загрожують падінням якості життя населення.

При класифікації регіонів країни за рівнем та темпам розвитку зазвичай виділяють: розвиваючі, проблемні і депресивні.

Стійкість розвитку економіки регіону як специфічна якість досягається внаслідок подолання безлічі перешкод, що не є даністю на тривалий період часу. У ситуації кризи стійкість – це виживання та досягнення у подальшому поступального процесу в основних сферах життєдіяльності. Так, можна виділити основні форми стійкості регіональної системи:

- нестійкий розвиток;
- гіперстійкість;
- глобальна стійкість;
- наближено сталий розвиток регіональної системи;
- стійка система [4].

Особливості України (регіональне різноманіття, стан перехідної економіки) та особливі умови (військовий стан, окупація частини територій) вимагають більш активної, в порівнянні зі звичайною світовою практикою, діяльності держави щодо усунення диспропорцій в економічному просторі, вирішення складних регіональних проблем, створенню умов для стійкого розвитку регіонів.

Перехід до нової економічної системи зажадав глибокого реформування державного регулювання регіонального розвитку. Головні напрями реформування визначаються такими процесами, як заміна адміністративно-командного управління ринковими механізмами, зміна структури власності, а також вдосконалення всіх напрямів соціально-економічної інфраструктури, розширення економічних прав регіонів[5, с.103].

Основні фактори стійкого розвитку регіону можна поділити на 7 основних блоків:

1. Екологічні фактори:

- природно-кліматичні умови;
- техногенні забруднення. До техногенним забрудненням слід відносити не тільки забруднення на території регіону, а також транскордонні забруднення (повітря, води тощо), причому це відноситься не тільки до інших держав, але і до інших регіонам країни.

2. Фінансово-економічні фактори:

- стабільність бюджету регіону, незалежність від дотацій, трансфертів із державного бюджету;
- участь регіону у державних цільових програмах, пріоритетних національних проектах, стратегіях розвитку макрорегіонів;
- діяльність кредитних установ, страхових компаній тощо;
- вплив економічною нестабільності.

3. Промислово-виробничі фактори:

- наявність потужною виробничої бази;
- наявність на території регіону мінеральних ресурсів;
- залежність регіону від монополій (підприємств електро- і тепло - енергетики, залізниці, телекомунікацій-них компаній і т.п.).

4. Регіональний маркетинг:

- впізнаваність регіону;
- бренди регіону;
- національні, регіональні свята, урочистості.

5. Соціальна сфера, культура, громадська діяльність:

- розвинена соціальна сфера;
- наукові, освітні установи;
- наявність кваліфікованих трудових ресурсів та робочих місць;
- установи культури і мистецтва, заходи та ін.;
- діяльність громадських організацій (некомерційних, екологічних, студентських і т.п.);
- міжнаціональні, міжрелігійні відносини.

6. Наявність в регіоні розвинутою інфраструктури:

- наявність та стан у регіоні автодорожньої мережі, залізних доріг, аеродромів, річкових і морських портів;
- зв'язок, телекомунікації, доступність Інтернету;
- ринкова інфраструктура.

7. Продовольча безпека регіону:

- стан сільського господарства регіону;
- стан торгової мережі;
- наявність і розвиток переробних підприємств;
- діяльність вертикально-інтегрованих комплексів в АПК.

Пріоритетним напрямом нового етапу економічних змін є інноваційна модернізація економіки регіонів. У досягненні цієї цілі важливу роль покликані зіграти регіональні органи влади, у зв'язку з цим мають змінитися пріоритети їхньої діяльності [3, с. 5]. На даному етапі їхнє головне завдання полягало у створенні умов для розвитку підприємницької діяльності з метою залучення інвестицій. Умови змінюються, і на Перший план сьогодні виходять проблеми орієнтації на створення умов сталого розвитку регіону, активізації інноваційної діяльності, вдосконалення структури економіки регіону, підвищення конкурентоспроможності продукції і послуг.

Таким чином, стійкий розвиток регіону – це комплексний процес, що веде до вирішення проблем населення на регіональному рівні, до підвищення умов життя мешканців регіону шляхом досягнення збалансованості соціально-економічного та екологічного розвитку, що здійснюється на основі раціонального використання всього ресурсного потенціалу регіону, включаючи географічні особливості регіону, а також особливості економіки,

інфраструктури, промисловості та потенційних можливостей окремих міст, що належать до цього.

Література:

6. Зомчак Л., Коваль Л. Сталій розвиток регіонів України: просторово-панельний підхід. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 65. С. 211–215. <https://doi.org/10.32843/infrastruct65-35>
7. Полторак А. С. Організація соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Modern Economics*. 2022. № 33. С. 88–98. [https://doi.org/10.31521/modecon.V33\(2022\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V33(2022)-12).
8. Редько К., Мірошніченко В. Дослідження сталого розвитку в Україні: оцінка стану виконання цілей. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 22. С. 5–13. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/22.1>.
9. Токаренко О., Матвієнко Г. Стратегічне управління фінансами територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-5>.
10. Шіковець К. О., Квіта Г. М., Єрмоєнко Я. М. Системно-ситуаційне моделювання цілей сталого розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 62. С. 102–107.

РОЛЬ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ ЛАНЦЮГАХ: СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ

ЯРМАК О. В., канд. екон. наук, доц., доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

Європейський Союз вже активно підтримує Україну на шляху інтеграції у свої економічні структури. Важливими кроками стали скасування митних бар'єрів, фінансування модернізації виробництва та участь України в програмах сприяння експорту. Додаткові реформи, спрямовані на гармонізацію стандартів якості продукції, покращення бізнес-клімату та боротьбу з корупцією, дозволять українським компаніям безперешкодно інтегруватися у виробничі ланцюги ЄС.

Україна має стратегічне розташування, що дозволяє ефективно поєднати виробничі потужності Західної та Східної Європи. Згідно з дослідженням Центру Разумкова [3], розвиток сучасної транспортної інфраструктури стане критичним фактором для забезпечення швидких і ефективних логістичних зв'язків з країнами ЄС. Особливе значення матиме модернізація залізничної системи та її перехід на європейський стандарт, а також розбудова автошляхів, мультимодальних транспортних хабів та портової інфраструктури.

Значна роль відведена логістичним кластерам у західних регіонах України, які стануть перевалочними пунктами для експорту продукції до ЄС. Інвестиції у цифровізацію логістичних процесів та створення єдиної митної платформи